

2. Податок на нерухомість у 2024 році: роз'яснення податківців. LigaZakon. 2024. URL: https://biz.ligazakon.net/ua/news/224225_podatok-na-neruhome-mayno-u-2024-rots-rozyasnennya-podatkovtsv.

3. Податки за нерухомість 2023 року: кому доведеться сплатити за квадратні метри 25. ТСН. 2023. URL: <https://tsn.ua/groshi/podatki-za-neruhomist-2023-roku-komu-dovedetsya-splatiti-za-kvadratni-metri-25-2268790.html>.

4. З 1 липня треба платити за «зайви» метри: кому, скільки та як це зробити. Intent. 2023. URL: <https://intent.press/z-1-lypnya-treba-platyty-za-zayvi-metry-komu-skilky-ta-yak-tse-zrobyty/>.

5. Інвестиційний клімат в Україні: виклики та перспективи 2025 року. НААУ. 2025. URL: <https://unba.org.ua/news/19766-investitsiinii-klimat-v-ukraini-vikliki-ta-perspektivi-2025-roku.html>.

6. Податок на нерухоме майно: ставки, пільги та нарахування. Yankiv. 2025. URL: <https://yankiv.com/podatok-na-neruhome-mayno-stavky-pilhy-ta-narahuvannya/>.

7. Податок на нерухомість: кому і скільки доведеться сплатити у 2025 році за «зайву» площу. Tax.gov.ua. 2025. URL: <https://tax.gov.ua/baneryi/onlayn-navchannya/podatok-na-neruhome-mayno/fizichni-osobi/>.

Токарева А. І.,
здобувач вищої освіти 1 курсу освітнього рівня «Магістр»
Науковий керівник: Єрмолаєва М. В.,
канд. екон. наук, доцент
кафедри обліку і оподаткування
Полтавський державний аграрний університет
м. Полтава

ПОДАТКОВА СОЦІАЛЬНА ПІЛЬГА: СУТНІСТЬ, ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА РОЛЬ У СУСПІЛЬСТВІ

Податки, які сплачують громадяни є суттєвим джерелом наповнення державного бюджету України. Одним з найбільш значущих податків є податок з доходів фізичних осіб, який займає друге місце після ПДВ. Так за 2024 рік надходження до державного бюджету від ПДФО становили 326,1 млрд. грн. Це на 57,6% перевищило показник 2023 р. Таке зростання відбулося за рахунок зростання середньої заробітної плати, зокрема у зв'язку з вимогами законодавства щодо бронювання окремих категорій працівників та перенаправлення ПДФО з грошового забезпечення військовослужбовців з місцевих бюджетів до державного [1].

Слід зазначити, що оподаткування доходів громадян виконує не тільки бюджетоутворюючу функцію, а й соціальну. Держава бере на себе відповідальність за забезпечення гідного рівня доходів для всіх категорій населення. При цьому оподаткування громадян виконує соціальну роль, що є однією з ключових ідей у фіскальній політиці будь-якої держави. Такий підхід дозволяє розглядати податки не лише як джерело надходжень до бюджету, а й як інструмент перерозподілу благ, соціальної справедливості та підтримки вразливих верств населення.

Соціальна функція оподаткування доходів громадян (особливо через податок на доходи фізичних осіб) виконує проявляється в:

- забезпеченні перерозподілу доходів між різними соціальними групами;
- зменшенні майнової та економічної нерівності;
- формуванні фондів соціального захисту (пенсійного, медичного, безробіття);
- фінансуванні освіти, медицини, оборони та інших суспільно важливих сфер.

Податкова соціальна пільга (ПСП) - це інструмент державної підтримки малозабезпечених категорій населення, який впливає на чистий дохід працівника через зменшення суми податку на доходи фізичних осіб (ПДФО). Тобто вона безпосередньо впливає на розмір заробітної плати, яка отримується працівниками «на руки».

Податкова соціальна пільга забезпечує соціальну справедливість через надання пільг та прогресію, а саме:

- ПСП дозволяє підтримати людей з низьким рівнем доходу, багатодітні сім'ї, людей з інвалідністю;
- прогресивне оподаткування є класичним механізмом соціальної рівноваги;
- надання податкових знижок (наприклад, за навчання або медичні витрати) стимулюють соціально значущі витрати [2].

Проблема дотримання соціальної справедливості через механізм оподаткування громадян має історичне коріння. Так, ще у 1940-х рр. існували адміністративно встановлені пільги щодо прибуткового податку з громадян. Наприклад, з заробітної плати колгоспників прибутковий податок не утримувався.

З набуттям України незалежності відбулися зміни внаслідок проведення економічних реформ. Першою спробою систематизації пільг по оподаткуванню доходів громадян було прийняття Декрету КМУ «Про прибутковий податок з громадян» яким встановлювались пільги на утриманців, ветеранів, осіб з інвалідністю, працівників освіти, охорони здоров'я, тощо [3].

З прийняттям ЗУ № 889 від 22.05.2003 р. було здійснена спроба систематизації ПДФО. При цьому вперше була встановлена єдина ставка ПДФО-13 %, пізніше 15 %, пільги по оподаткуванню доходів визначалися у фіксованих сумах у вигляді ПСП та значно розширилося коло пільговиків.

Із введенням Податкового кодексу України питання ПСП врегульовано ст. 169. Основними рисами є:

- єдина ставка ПДФО: 15%, згодом 18%;
- ПСП встановлюється у відсотках до прожиткового мінімуму;
- уточнено категорії осіб, які мають право на підвищені пільги [4].

Відтепер пільги по оподаткуванню доходів прив'язані до соціальних стандартів, а не до абстрактних сум, що зробило систему більш гнучкою. Історичні аспекти становлення ПСП в Україні наведені у таблиці 1.

Таблиця 1 - Історія становлення податкової соціальної пільги в Україні

Період	Основні риси ПСП / пільг	Нормативна база
До 1991 року	Адміністративні пільги, прогресивне оподаткування	Закон УРСР «Про прибутковий податок з громадян України, іноземних громадян та осіб без громадянства» від 5.07.1991 р. № 1306
1991–1997	Пільги для утриманців, ветеранів, інвалідів	Декрет КМУ «Про прибутковий податок з громадян» від 26.12.1992 р. № 13-92
1998–2003	Фіксовані суми пільг, поява поняття ПСП	Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» від 22.05. 2003 р. №889-IV
2004–2010	Єдина ставка ПДФО (13%), адресні ПСП	
2010–дотепер	Гнучка система, прив'язка до ПМСП	Податковий кодекс України (ст. 169)
2022–2024 (воєнний стан)	Спрощення адміністрування, спеціальні звільнення	Пільги для ВПО, мобілізованих, волонтерів

Особливу увагу слід приділити застосуванню ПСП в умовах цифровізації, зокрема можливість автоматизованого призначення ПСП із застосування додатку ДІА без заяви працівника, верифікації доходів громадян із державних реєстрів, що зменшить бюрократизацію процесів.

Ще одним з напрямків розвитку ПСП може бути збільшення її розміру та гнучкості. Наприклад, визначення розміру пільги не тільки залежно від розміру прожиткового мінімуму, а й з урахуванням індексу споживчих цін та реального розміру прожиткового мінімуму.

Податкова соціальна пільга має великий потенціал розвитку як елемент соціально відповідального оподаткування. За умови цифровізації, адресності та адаптації до реалій воєнного часу вона може стати більш справедливою, ефективною та прозорою формою підтримки громадян [4].

Список використаних джерел

1. Огляд виконання Державного бюджету України на 2024 рік та рекомендації для 2025 року. *Національний інститут стратегічних досліджень*. 2025. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/ekonomika/ohlyad-vykonannya-derzhavnoho-byudzhetu-ukrayiny-na-2024-rik-ta>.

2. Єрмолаєва М., Абакумова В. Оподаткування доходів громадян: історичні аспекти. *Актуальні проблеми сучасного бізнесу: обліково-фінансовий та управлінський аспекти* : матеріали V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 22-23 березня 2023 р. Ч. 2. Львів: ЛНУП, 2023. С. 99-101.

3. Про прибутковий податок з громадян : декрет КМУ від 26.12.1992 р. Втрата чинності 01.01.2012 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/13-92#Text>.

4. Податковий кодекс України : закон України від 2.10.2010 р. № 2755. Дата оновлення 1.04.2025 р. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.

5. Єрмолаєва М. В. Оплата праці в державному секторі: соціально-облікові аспекти. *Науково-виробничий журнал «Бізнес навігатор»*. 2024. Вип. 1 (74). С. 60-63.

Тропп Р. О.,

здобувач вищої освіти 2м курсу

обліково-фінансового факультету

Науковий керівник: **Усикова О. М.,**

д-р екон. наук, професор,

професор кафедри обліку і оподаткування

Миколаївський національний аграрний університет

м. Миколаїв

ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ: ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ

У сучасних умовах господарювання контроль за виконанням договірних зобов'язань є важливою складовою ефективного управління підприємством. Забезпечення належного виконання договірних умов сприяє зміцненню партнерських відносин, підвищенню фінансової дисципліни та мінімізації господарських та податкових ризиків [1, 2]. Тому тут контроль виступає не лише як інструмент перевірки, але і як механізм попередження порушень договірних умов.